

Психологія діяльності в особливих умовах
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПЕРСОНАЛУ
РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Шеленкова Н.Л.

доцент кафедри психології Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини,
канд. психол. наук

Питання безпеки, збереження життя і здоров'я людей під час професійної діяльності завжди знаходилися в центрі уваги психології. Останнім часом перед психологічною наукою актуалізуються проблеми, пов'язані з аспектами діяльності працівників ризиконебезпечних професій [1].

Особистісний і професійний розвиток фахівців ризиконебезпечних професій вивчається в межах психології праці, військової, юридичної психології, психології діяльності в особливих умовах. Питання психологічного забезпечення діяльності та розвитку фахівця має достатньо відпрацьовані теоретичні основи і практичні результати завдяки дослідженням К.О. Абульханової-Славської, Г.О. Балла, Е.Ф. Зеєра, В.В. Знакова, М.В. Костицького, Г.В. Кудрявцева, Г.В. Ложкіна, С.Д. Максименка, В.О. Моляко, В.П. Москальця, К.К. Платонова, Л.А. Перелигіної, В.Д. Потапової, О.Д. Сафіна, В.М. Синьова, В.О. Соболева, В.О. Татенка, Т.М. Титаренко, О.В. Тімченка, Ю.М. Швалба і багатьох інших авторів. Проте проблема вивчення професійно-важливих якостей, підвищення ефективності навчання і розвитку працівників екстремального профілю діяльності, зокрема психологічної підготовки на сьогодні залишається актуальною.

Однією з важливих умов ефективної організації професійно-психологічного навчання є знання співробітниками своїх власних особливостей, рівня розвитку професійно значущих якостей, умінь та навичок. Це дозволяє їм усвідомлювати сутність програми психологічної підготовки, концентрувати свої зусилля в потрібному напрямку щодо її засвоєння. Суттєву допомогу тут співробітникові може надати психолог, який у процесі

психологічної консультації дасть йому можливість краще пізнати свій психологічний потенціал. Логічно виходити з того, що формування суб'єктивної стратегії професіонала обумовлене одночасною дією детермінант різного рівня – макросоціального, професійно-організаційного і особистісного. При цьому у рамках кожного рівня існує низка особистісних чинників, що впливають на «вироблення» тих або інших стратегій поведінки в ризиконебезпечних ситуаціях [2, 137].

Окремо слід зазначити важливість розвитку особистісних якостей працівників, які забезпечують психологічний потенціал та ефективність виконання складних та небезпечних завдань. Структурно цей потенціал складається з морально-психологічних, комунікативних, емоційно-вольових, пізнавальних та інтелектуальних якостей. Морально-психологічні якості відображають зобов'язання та етичні норми поведінки працівників, їх гуманне ставлення до інших людей, високу відповідальність. Моральні якості безпосередньо залежать від емоційно-вольових якостей, особливо від самовладання та витримки. Також для екстремальної діяльності важливим є розвиток таких емоційно-вольових якостей як рішучість, наполегливість, емоційна врівноваженість, витривалість, обачність, впевненість у своїх силах тощо.

Серед пізнавальних та інтелектуальних якостей для екстремальної діяльності є важливими: швидкість переключення уваги та прийняття рішень, спостережливість, кмітливість, критичність, прогностичність та евристичність мислення.

Комунікативні якості в цілому сприяють ефективності ділової взаємодії у складних професійних ситуаціях. Для екстремальної діяльності найбільш необхідні комунікативні вміння у переговорному процесі. Комунікативні вміння ґрунтуються на таких особистісних якостях як комунікабельність, емпатійність, толерантність, гуманність, терплячість, розсудливість тощо [2, 143].

Отже, професійно-важливі якості є підґрунтям особистісного змісту діяльності працівника, впливають на мотивацію праці, забезпечують ефективність виконання складних завдань. Їх розвиток є основою психологічної підготовки персоналу ризиконебезпечних професій.

Список використаних джерел:

1. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка – К.: ТОВ "Август Трейд", 2007. – 502 с.

2. Левенець О.А. Принципи розвитку психологічної стійкості працівників ОВС при виконанні професійної діяльності у ризиконебезпечних ситуаціях/ О.А.Левець// Юридична психологія та педагогіка. – 2014. – №1. – С.135-145